

Artur KITA

**[rec.] *Z dziejów kultury fizycznej
w Zagłębiu Dąbrowskim i regionach ościennych,*
red. Mirosław Ponczek, Sławomir Witkowski,
Adam Fryc, Sosnowiec – Katowice –
Dąbrowa Górnicza 2010, ss. 446**

Wydawnictwo pt. *Z dziejów kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim i regionach ościennych* pod redakcją Mirosława Ponczka, Sławomira Witkowskiego i Adama Fryca prezentuje zbiór 38 artykułów przedstawicieli polskich uczelni kształcących w zakresie kultury fizycznej, doktorantów Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach oraz innych autorów zajmujących się wymienioną tematyką. Praca podzielona została na cztery części, wyłączając wstęp oraz przedmowę prezydenta miasta Sosnowiec Kazimierza Górskiego, w której omówił on tradycje sportowe regionu zagłębiowskiego. Na część pierwszą składa się artykuł Marka Nity prezentujący zarys dziejów Zagłębia Dąbrowskiego. W części drugiej zaprezentowano 17 artykułów na temat dziejów historii kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim, w trzeciej znalazło się 11 artykułów dotyczących historii kultury fizycznej na Górnym Śląsku, ostatnia, czwarta część zawiera zaś 9 artykułów poruszających tematykę kultury fizycznej w innych regionach kraju.

Problematykę historii kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim otwierają artykuły Mirosława Ponczka i Marka Barańskiego. Pierwszy dotyczy stanu i perspektyw badań historycznych sportu w subregionie zagłębiowskim, drugi omawia działalność samorządu terytorialnego miasta Sosnowiec na polu sportu i innych form kultury fizycznej. W pozostałych pracach autorzy zajmują się osiągnięciami w wybranych dyscyplinach sportowych, takich jak piłka nożna, tenis stołowy, siatkówka i futbol amerykański, oraz poruszają problematykę wychowania fizycznego i jego roli w województwie śląskim i Zagłębiu Dąbrowskim w okresie międzywojennym. Wiedzę dotyczącą ostatniego zagadnienia do-

starczają artykuły: Anny Glimos-Nadgórskiej, która omówiła rolę wychowania fizycznego w planach nauczania szkół w województwie śląskim i subregionie zagłębiowskim w okresie międzywojennym, oraz Eligiusza Małolepszego i Teresy Drozdek-Małolepszej, ukazujący dzieje wychowania fizycznego i sportu w powiecie zawierciańskim w latach 1927–1939.

Artykuł Wojciecha Jaworskiego uzupełnia wiedzę na temat sportu żydowskiego w omawianym regionie. Zarys dziejów ruchu sportowego w dzielnicy Będzina – Gródzcu omówił Bolesław Ciepiera, a Jarosław Krajniewski na przykładzie Uczniowskiego Klubu Sportowego „Pionier-Ujejsce” ukazał rolę i oddziaływanie klubu sportowego w lokalnej społeczności. Kolejne artykuły ukazują: historię modelarstwa w Zagłębiu Dąbrowskim do lat 60. XX wieku (Dariusz Majchrzak), zarys dziejów tenisa stołowego w latach 1930–2010 w Zagłębiu Dąbrowskim (Wiesław Pięta), zarys dziejów piłki nożnej w Sosnowcu w latach 1945–2000 (Tomasz Dubrawski), omówienie rywalizacji piłkarzy „Zagłębia” Sosnowiec i Widzewa Łódź na szczeblu rozgrywek pierwszoligowych (Rafał Jung), dokonania piłkarzy sosnowieckich na polu reprezentacyjnym (Adam Fryc i Mirosław Ponczek), zarys dziejów żeńskiej siatkówki w Dąbrowie Górniczej na przykładzie Miejskiego Klubu Sportowego (Piotr Wyrozumski), geneza i rozwój futbolu amerykańskiego w Polsce z uwzględnieniem Śląska i Zagłębia (Radosław Ciejpa) i wspomnienia Wiesława Musiała na temat dziejów piłki siatkowej w klubie sportowym „Górnik” Zagórze. Część drugą uzupełniają artykuły Jerzego Dżerena i Arkadiusza Hrabiego. Pierwszy omówił działalność programową Związku Walki Młodych w dziedzinie kultury fizycznej na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1947–1948. Drugi ukazał perspektywy badań nad infrastrukturą związaną z kulturą fizyczną w miastach Zagłębia Dąbrowskiego.

Trzecia część monografii poświęcona została kulturze fizycznej na Górnym Śląsku. Otwiera ją artykuł Sławomira Witkowskiego na temat gier i rozrywek szlachty oraz mieszczan i chłopów w państwie bytomskim w XVII wieku. Kolejne artykuły dotyczą sportu w powiecie nikołowskim (Marcin Rudy), narciarstwa sokołego na Śląsku do 1939 roku (Aleksander Wiecheć), działalności Górnośląskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki w latach 1922–1931 (Stanisław Zaborniak), działalności Międzyszkolnego Klubu Sportowego „Victoria” Racibórz (Sławomir Szwed), sportu, turystyki i rekreacji w działalności Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w wybranych parafiach diecezji katowickiej i diecezji rzeszowskiej (Mirosław Ponczek), a także wychowania fizycznego i sportu szkolnego w Polsce, z uwzględnieniem Górnego Śląska (Sławomir Pilarak). O bohaterze trzech narodów, śląskim działaczu sportowym Henryku Sławiku, pisze Jerzy Chełmecki z warszawskiego AWF-u. Problematykę stalinizmu wobec sportu na Górnym Śląsku omawia Zygmunt Woźniczka. Uzupełnieniem tej części pracy są: artykuł Grzegorza Bieleca o reprezentantach Górnego Śląska w gimnastyce sportowej uczestniczących w Igrzyskach Olimpijskich oraz arty-

kuł Adama Fryca o reprezentantach młodzieżowej reprezentacji Polski w piłce nożnej – piłkarzach GKS Katowice.

Na ostatnią część monografii składają się tzw. *varia*, artykuły poświęcone kulturze fizycznej o tematyce ogólnopolskiej. Otwiera ją praca Marka Ordyłowskiego z dziedziny metodologii badań historycznych. Porusza on w niej znaczenie prasy jako źródła w badaniach nad historią kultury fizycznej. Andrzej Nowakowski przedstawia stan badań dotyczący kultury fizycznej w mieście Wadowice, a Artur Pasko omawia polityczne aspekty przygotowań polskich sportowców do Igrzysk w Monachium w 1972 r. Cztery artykuły dotyczą działalności Towarzystwa Gimnastycznego (TG) „Sokół”. Dwóch autorów przedstawia działalność gniazda w Bielsku na podstawie informacji zawartych w czasopiśmie „Wieniec i Pszczółka”. Sylwia Gargaś-Myśliwiec omawia lata 1904–1909, a Jacek Kulpiński lata 1910–1912. O narciarstwie w TG „Sokół” w Żywcu w latach 1893–1939 pisze Aleksander Wiecheć, a udział członków TG „Sokół” w bitwie nad Białą w dniu 28 czerwca 1914 roku omawia Jacek Kachel. Ostatnią część uzupełniają artykuły: Rafała Sobeckiego (nt. genezy i rozwoju koszykówki na świecie z uwzględnieniem II Rzeczypospolitej) oraz Sławomira Porębskiego (o działalności sportowej na Śląsku Cieszyńskim w latach 1945–1950).

Praca pod redakcją wybitnego specjalisty w dziedzinie kultury fizycznej – Mirosława Ponczka, a także historyków odnoszących coraz większe sukcesy w tej dziedzinie – Sławomira Witkowskiego i Adama Fryca, zgromadziła opracowania, które w szerokim zakresie uzupełniły wiedzę z dziejów kultury fizycznej nie tylko Zagłębia Dąbrowskiego i Górnego Śląska, ale także innych regionów. Najlepiej oddaje to fragment recenzji publikacji zamieszczony na ostatniej stronie okładki: „Praca [...] stanowi ważny krok w dążeniu do coraz pełniejszego obrazu historii kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim, ze szczególnym podkreśleniem roli Sosnowca”¹. Autorzy artykułów przeprowadzili kwerendę wielu archiwów państwowych, składnic akt organizacji i stowarzyszeń (nie tylko sportowych) oraz dokonali przeglądu dostępnej literatury dotyczącej wybranej problematyki. Obszerna publikacja wzbogaciła polską historiografię o kolejną rzetelnie opracowaną pozycję, której cennym uzupełnieniem są noty o autorach zamieszczone na końcu. Bez cienia przesady można stwierdzić, że do rąk Czytelnika trafiła pozycja w pełni naukowa i wartościowa, poprzez w dużej części cenne, pionierskie ustalenia.

¹ Recenzentem artykułów znajdujących się w publikacji był prof. zw. dr hab. Wojciech Lipoński.